

28 februari 2026

Terugblik

Klaas Arie Beks vertelt over de
beginfase van Almere

'Die Amsterdammers moesten
maar geen voortuintje krijgen'

door Thijs Wartenbergh

Nee, die huizen aan de Schoolwerf, de eerste wijk van Almere, die moesten maar gebouwd worden zonder voortuin. Dat konden die Amsterdammers, vier van de vijf nieuwkomers kwamen uit de hoofdstad, niet aan. Die wisten vast niet hoe ze zo'n lapje grond moesten bijhouden, was het idee bij de bedenkers van de nieuwe stad. Aarde omspitten? Daar hadden die hoofdstedelingen geen ervaring mee. Een achtertuin, dat kon nog wel. Daar konden ze allerlei spullen neerzetten, eventueel een schuurtje plaatsen. En aan het huis vast, aan de voorzijde, kwam een onderkomen voor de fiets.

Het niet kunnen omgaan met een paar vierkante meter aarde aan de voorzijde van de woningen was de reden waarom de huizen aan, onder andere de Schoolwerf, bij de voordeur geen tuin hebben. Dat vertelde kortgeleden Klaas Arie Beks. Dat deed hij in het Huis van Haven aan de Schoolwerf 68. Hij was van 1972 tot en met 1975 (op de dag dat de eerste paal voor Almere werd geslagen 'zwaaide hij af') nauw betrokken bij het - samen met andere deskundigen - filosoferen over de nieuwe stad, als medewerker van de Projectgroep Almere Haven van het Projektburo Almere.

28 februari 2026

Daar was hij verantwoordelijk voor het uitschrijven van de opdrachten aan de uitvoerenden: "Denk je dat architecten hier bepaalden hoe het er hieruit kwam te zien? Welnee. De opdrachtgevers, die bepaalden wat er ging gebeuren!"

Experts

Dat aspect van de voortuin werd bepaald door het Projektburo Almere, bestaande uit een multidisciplinaire groep experts met disciplines als sociologie, architectuur, stedenbouw. Tsja, een geheel nieuwe stad uit de klei trekken: hoe doe je dat, waar moet je rekening mee houden, hoe moet die stad eruit komen te zien, hoe geef je zo'n plek karakter, wat voor huizen moeten er komen (met al dan niet een voortuin dus) en dergelijke.

foto's van Ans van Berkum

28 februari 2026

Beks meldde zich in het Huis van Haven met de oudste kaart die over Almere bestaat, een van eind jaren 60: althans meer dan de Gooimeerdijk, toekomstige Stichtse Brug, en de Oostvaardersdijk richting Lelystad stond er nog niet op. Ook gemaal Blocq van Kuffeler was er al op te zien. Dit zorgde er vanaf eind 1967 voor dat medio 1968 Zuidelijk Flevoland was drooggevallen. Veel strepen dus op de plattegrond, wat daar moest komen lag in de toekomst verborgen. Wel was aangegeven waar Haven uit de grond zou verrijzen, maar niet veel meer dan dat. Aan het water, dat zeker. Veel was nog mogelijk, dat bleek wel uit deze schets.

Haven moest een plek worden voor ongeveer 25.000 inwoners. En juist daar aan de dijk, want die locatie zou als eerste droogvallen. Het kon qua invulling nog alle kanten op. Dat was duidelijk. De locatie van Haven zorgde er overigens voor dat juist daar in de beginfase nogal wat overlast van kwelwater uit 't Gooi ontstond. Vooral bij de aanleg van de Kerkgracht.

Gooimeer

Klaas Arie had in feite Toerisme en Recreatie gestudeerd maar via via werd hem gevraagd deel te gaan uitmaken van de lichte academici die zich boog over de wijze waarop de plek aan het Gooimeer, Almere Haven, eruit moest gaan zien. Als assistent van socioloog Fred van der Veen. Deze zou later het rapport schrijven: 'Almere, 250.000 inwoners in 25 jaar'.

Almere Haven werd overigens in de beginfase nog Walden (naar een boek van Henry David Thoreau over natuurlijk leven in een bos uit 1854 waarop de schrijver Frederik van Eden rond 1900 zijn commune Walden in Bussum baseerde) of Zuidweststad genoemd. Beks werkte mee aan de Programma's van Eisen voor allerlei voorzieningen. Hij werd ingeschakeld om uit te rekenen hoeveel woningen, scholen, sportvelden er nodig waren en hoe groot de omvang van de gezondheidszorg moest zijn.

28 februari 2026

Wat betreft de grootte van de scholen was het lastig inschatten hoe veel lokalen nodig waren in het hoofgebouw. Soms bleek de toevoeging van noodlokalen noodzakelijk. 'In de beginjaren was de toeloop van kinderen groot. Een leerkracht kon op een bepaald moment denken 'Lekker rustig, vandaag, zo'n klein klasje', maar een dag later geconfronteerd worden met een volle klas. Zeker als een of meerdere blokken huizen tegelijk werden opgeleverd en vervolgens bewoond.

Ouderen

Er werd, in ieder geval bij de Schoolwerf, vertelt Beks, goed nagedacht over wie waar kwam wonen. Er werd eind 1976 op toegezien dat ouderen niet direct naast gezinnen werden geplaatst: dat zou voor (geluids)overlast kunnen zorgen. Senioren kregen zoveel mogelijk een plek met uitzicht, omdat die gewoonlijk veel thuis zijn.

Welke voorzieningen moeten hoe dan ook in een nieuw gebied te vinden zijn vanaf het moment dat de eerstelingen zich daar melden? Dat legt Beks uit: "Allereerst een telefooncentrale: mensen moeten bereikbaar zijn en anderen kunnen bereiken, maar - in geval van nood - ook een hulpdienst kunnen invoeren. De tweede voorziening die vanaf het startsein van bewoning aanwezig moet zijn, is een begraafplaats. De Wet op de Lijkbezorging vereist dat iemand in zijn of haar eigen woonplek begraven moet kunnen worden."

Hoe werd het uiterlijk van Haven bepaald? Volgens Beks werd vakliteratuur uit binnen- en buitenland over recente visies op stedenbouw goed bijgehouden. Bij zo'n queeste is het wel handig als je weet wat je niet wilt. En dat was makkelijk, aldus Beks. "Almere moest in ieder geval geen tweede Lelystad worden, of een soort Bijlmer, respectievelijk te saai, onpersoonlijk en zonder hart, dan wel te massaal. Liever iets in de sfeer van een Zuiderzeestadje als Edam: gezellig, overzichtelijk en beschut."

28 februari 2026

Busbaan

De busbaan was een bijzonderheid voor Nederland. Zoiets werd aangetroffen in een Schots dorpje, nabij Glasgow. Dat was wel wat voor Almere: daarmee kreeg het openbaar vervoer letterlijk ruim baan, te meer geschikt omdat de auto naar de mening van de visionairs bij het Projektburo geen al te prominente plek in Almere Haven moest krijgen, om niet te zeggen vooral op de meeste plekken 'te gast' moest zijn, zoals dat tegenwoordig ook weer bon ton is. Het rapport 'Grenzen aan de Groei' uit 1972 stimuleerde het milieubewustzijn op tal van vlakken en plaatste bealangrijke kanttekeningen bij het autogebruik.

"Het bustraject bood tevens de gelegenheid om op de knooppunten, in een straal van 400 meter, allerlei voorzieningen te realiseren: scholen, winkels, buurthuizen en dergelijke. Het is niet overal gelukt, maar over het algemeen hoef je in Haven niet meer dan 400 meter te lopen om een bushalte te bereiken", aldus Beks.

En dan het iconische gebouw Corrosia, een ontwerp van Ron Blom van Assendelft en Jan Koning, in de volksmond De Roestbak genoemd. De lokale politiek vond een theater niet nodig, maar het pushen van architect Thijs Gerretsen (Projektburo Almere) en het hoofd cultuurzaken James Purvis bracht een ommekeer teweeg. Beks: "De ideologie achter de Roestbak was dat alle bevolkingsgroepen door elkaar heen, daar een centrale ontmoetingsplek hadden. Het moest vooral niet elitair."

Bisdom

En wat betreft het geloof? Waar hoorde Almere als nieuwkomer bij? Dat bleek, wat het katholieke deel betreft, in ieder geval het Bisdom Haarlem te zijn. De al even iconische Goede Rede zou een oecumenisch gebouw worden, met daarbij - uiteraard, zoals dat bij een kerk hoort, een toren. 'Het Rijk betaalde die toren, dus de hoogte in ermee, zo werd gedacht haha.'

28 februari 2026

De juiste volgorde van bouwen aanhouden is, met het oog op de komst van de bewoners, wel handig. Niet eerst beginnen met het centrum, maar de wijk(en) eromheen. Dat ging in Lelystad niet helemaal goed en werd dus hier gecorrigeerd. Er moesten meteen ook voorzieningen zijn. In gebouw De Roef, kwam van alles bij elkaar. Dat was in het begin restaurant, kerk en kroeg ineens.

Karakter

Beks vindt Haven een geslaagd project. Natuurlijk, je ziet dat de woningen en gebouwen er inmiddels een halve eeuw staan. Aan een zekere sleetsheid kun je niet ontkomen, "maar het heeft karakter. Het is op een prettige manier kneuterig. Ook dorps en gemoedelijk. Het heeft sfeer, ook al omdat er weinig beton is gebruikt. Beton is kil. Baksteen, dat je vooral ziet, heeft een warme uitstraling. Er zijn genoeg mensen die hier al decennialang wonen. Dat zegt iets over de kwaliteit.

